

Julius Meier-Graefe kaksissa kansissa

■ TEPPO JOKINEN

Julius Meier-Graefe: *Kunst ist nicht für Kunstgeschichte da. Briefe und Dokumente.*

Toimittanut ja kommentoinut Catherine Kraher yhteistyössä Ingrid Grüningerin kanssa. Wallstein Verlag 2001.

Julius Meier-Graefe: *Tagebuch 1903–1917 und weitere*

Dokumente. Toimittanut ja kommentoinut Catherine Kraher yhteistyössä Ingrid Grüningerin ja Jeanne Heisbourgin kanssa. Wallstein Verlag 2009.

Berliinin kirjoittavaan boheemistoon 1890-luvulla lukeutunut Julius Meier-Graefe (1867–1935) oli yksi huomattavimmista kulttuuri-vaikuttajista ja kiihkeimmistä impressionistisen taiteen puolestapuhujista Saksassa. Ketterästi Saksan ja Ranskan taide-elämässä sukkuoineella Meier-Graefellä oli laaja-

yhteysverkosto, johon suomalaisista kuului kiinteästi muun muassa arkkitehti Herman Gesellius, Eliel Saarisen ja Armas Lindgrenin työtoveri. Ensimmäisen Suomen-matkansa kokemukset Meier-Graefen julkaisi 1905 *Neue Rundschau* -lehdessä ja myöhemmin hän vietti kesää Hvitträskissä vuosina 1910 ja 1912.

Vuodesta 1948 Ranskassa asuva kirjallisuus- ja taidehistorioitsija Catherine Krahmer (s. 1937) on tehnyt suuriarvoisen työn toimitaessaan julkaisuiksi Meier-Graefen kirjekokoelman (2001) ja viime syksynä niin ikään nimekkäältä Wallstein-kustantajalta ilmestyneen Meier-Graefen päiväkirjan. Teokset tarjoavat vankan ja autenttisen kulttuurin ja kulttuuripoliittikan historian aarraiton, jonka antimien soisi tulla tutuksi jokaiselle suomalaisellekin 1900-luvun vaihteen kulttuurista, kirjallisuudesta ja taiteesta kiinnostuneelle tai sen parissa työskentelevälle.

Meier-Graefe ei sitoutunut mihinkään ammattiryhmään eikä hänellä ollut ammatillista tutkintoa. Hän aloitti kirjailijana, alkoi sitten kirjoittaa yhä enemmän taiteesta ja toimi myös julkaisijana. Hän perusti saksaksi ja ranskaksi ilmestyneen uudistusmielisen taidelehden (*Die dekorative Kunst / L'Art Décoratif*) ja vuonna 1895 muutettuaan Pariisiin hän perusti kuuluisan art nouveau -taidetta ja muotoilua esitelleen taidegallerian La Maison Modernen. Kulttuurinvälittäjän tehtävässään Meier-Graefe jäi kuitenkin onnettomasti paitioon: ranskalaisille hän oli liiaksi saksalainen, saksalaiskansallisissa piireissä hänet nähtiin epäilyttävässä määrin ”ranskalaistuneena” taidepoliittikkona. Elämänsä kään-

nekohtassa Pariisista Berliiniin taikaisinmuuton yhteydessä vuonna 1903 Meier-Graefe alkoi kirjoittaa päiväkirjaansa – aluksi lyhyinä muistiinpanoina päivittäisistä tapahtumista, matkoista ja tapaamistaan ihmisistä. Merkinnät laajenivat pian perinteisemmän päiväkirjan muotoon.

Saksassa Meier-Graefe etsi keinoja uudistaa saksalaista kulttuuria ja nosti uudistuksen mahdollistajaksi unohdetun saksalaistaiteilijan Hans von Marées'n – yritys, joka ei sekään saanut aikalaisilta ymmärrystä osakseen. Marées-tutkimus, nelivuotinen työ, jonka kirjoittaja viimeisteli kesällä 1910 Hvitträskissä, palveli Meier-Graefen pyrkimystä luoda kuvaus taiteen ”kehityksestä”. Hän ei lähestynyt taidetta ja taiteilijaa dogmaattisena historioitsijana vaan intuitiivisesti näkevänä ja kokevana ihmisenä. Meier-Graefin kirjoittama taiteen kehityshistoria (*Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst*) ei arvottanut taideteoksia ikään kuin historia olisi tehnyt ne jostain syystä merkittäviksi töiksi, vaan keskiössä oli taiteen sisäinen kehitys itsessään. Korkein todellisuus, näin Meier-Graefe, oli löydettävissä taiteessa, mutta taiteen olemassaolo oli vaarantunut, kun 1800-luvulta lähtien oli nostettu esiin vain vahvoja yksilöitä ja samalla yhteen sitovista arvoista oli luovuttu. Kaukainen ajatus nykyajalle?

Kuten Krahmerin aiemmin toimittamassa kirjekokoelmassa esiintyy päiväkirjassakin suunnaton joukko erimaalaisia kulttuuri- ja taidevaikuttajia, joiden kanssa Meier-Graefe oli yhteydessä niin Berliinissä kuin usein ja eri puolille Eurooppaa suuntautuneilla matkoillaan. Kirjaan on liitetty myös

muita dokumentteja, kuten Meier-Graefen muistiinpanot matkastaan Yhdysvaltoihin vuonna 1928. Yksinomaan lyhyin biografisin tiedoin varustettu henkilörekisteri kirjan lopussa käsittää yli 60 sivua.

Marbachin kirjallisuusarkistoon 1990-luvulla pelastettu Meier-Graefen jäämistön osa – kirjailijan päiväkirjamerkinnot tulivat päivänvaloon vasta tällöin – on ollut Catherine Krahmerin monivuotisen työn ja tutkimuksen pääsarja. Hän ei ole ainoastaan uupumattoman tarkasti selvittänyt ja litteroinut Meier-Graefen lähes mahdollottomalla käsialalla kirjoitettuja merkintöjä, vaan varustanut ne oppineilla, yksityiskohtaisilla ja selventävillä kommentteilla. Kirjeiden ja päiväkirjan arvoa nostaa toimintuon äärimmäinen tarkkuus ja asioiden taustoitus. Päiväkirjassaan Meier-Graefe ei tee itsestään tarkkailun kohdetta; hän ei kirjoita perinteisiä muistelmia tai autobiografiaa. Keskeiseksi teemaksi nousee päähenkilön autenttiset kohtaamiset kanssaihmistensä kanssa, mikä valottaa meille niin ajan tapahtumia kuin ajattomammin taiteen merkityksen ja ihmisenä olemisen kysymystä.

Kirjoittaja on filosofian tohtori, joka toimii Berliinissä vapaana tutkijana.